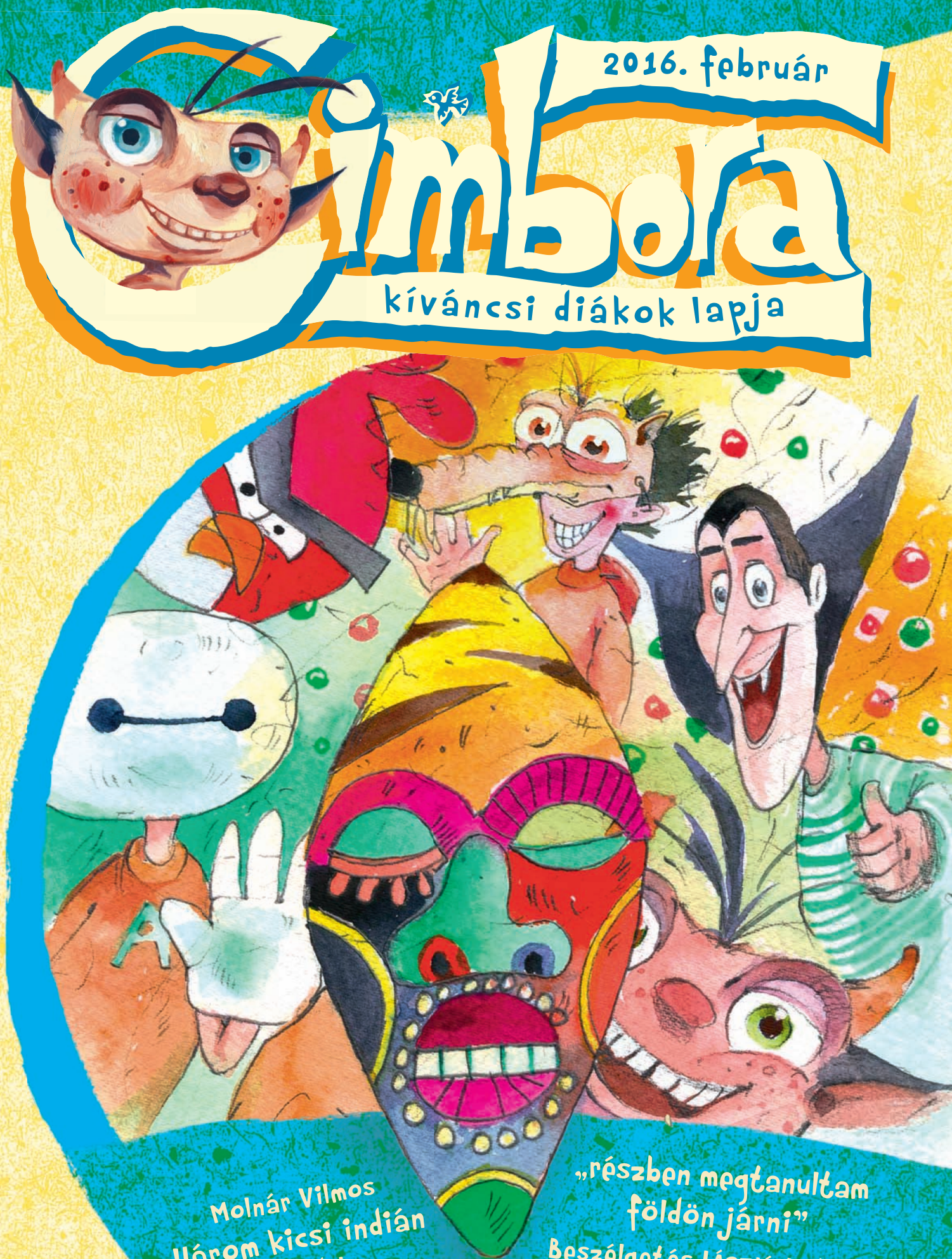

2016. február

Imbora

kíváncsi diákok lapja

Molnár Vilmos
Három kicsi indián
8. oldal

„részben megtanultam
földön járni”
Beszélgetés LÁSZLÓ NOÉMIVAL
4. oldal

IRODALMI PÁLYÁZAT

Harmadik forduló

Március 20-ig várjuk a háromfordulós irodalmi pályázat harmadik felhívására érkező írásaitokat.

Válasszatok **DRAGOMÁN GYÖRGY** két alábbi novellaindítása közül, és folytassátok saját, kitalált történetetekkel:

1. *A fűvön fekszem, arccal a földnek, sírok. Az arcom eltakarom a felkarommal, a mezem felcsúszott a hátamra, összegyűrődött, nem látszik rajta sem a nevem, sem a számom. Ez a kép bejárja majd a világsajtót, én leszek az ismeretlen vesztes játékos, az örök kieső, de ez most nem érdekel, az se érdekel, hogy vesztettünk, az se, hogy kiestünk, az se, hogy igazságosan, az se, hogy igazságatlanul, nem érdekel semmi...*

2. *Az ébresztőórát este a párnám alá dugtam, hogy csak én halljam meg a csergését, és anya ne ébredjen fel, de az óra még nem is szólt, én már ébren voltam, annyira készültem a meglepetésre. Levettem az íróasztalról a nikkelezett kínai zseblámpámat, kihúztam a vekkert a párna alól, rávilágítottam, háromnegyed öt volt, lenyomtam, hogy ne csengjen, aztán levettem a szék hátáról az este odakészített ruhákat, és gyorsan felöltöztem, de közben végig vigyáztam, hogy ne csapjak semmi zajt. Amikor a nadrágomat húztam, véletlenül belerúgtam a székbe, de szerencsére nem borult fel, csak nekikoppant az asztalnak, a szobám ajtaját is óvatosan nyitottam ki, de tudtam, hogy nem fog megnyikordulni, mert azelőtt való nap bedörzsöltem gépszírral a zsanérokat...*

A Cimborá irodalmi pályázatának fődjia
részvétel a 2016-os Kreatúra táborban

(az eddigi táborokból ízelítőt találtak a Kreatúra Facebook-oldalán).

**A Legjobb írásokat közöljük a Ti írtatok rovatban.
A pályázat egyetlen fordulójában is részt lehet venni.**

Beküldési határidő: 2016. április 10.

E-mail-cím: jakab.hanga@gmail.com.

Írásra fel, várjuk alkotásaitokat!

Cimborá

CIMBORA – 2016. február, XXVII. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimborá árát a Cimborá Alapítvány bankszámlájára várjuk:
CIBIBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimborá,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Bogdán László, Csillag István, Forrai Tibor,
Keszeg Ágnes, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Vetró Bodoni Barnabás

A borítón Csillag István illusztrációja.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimborá Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimborá szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
520055, Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com
Web: www.cimborá.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megyei
Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

RMDSZ KOMMUNITÁS
ALAPÍTVÁNY
TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS
A KOMMUNITÁS ALAPÍTVÁNY

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Cimbirodalom

„részben megtanultam földön járni”

Beszélgetés LÁSZLÓ NOÉMI költővel ..... 4. oldal

MOLNÁR VILMOS

Három kicsi indián ..... 8. oldal

JULES RENARD

Vöröske (5.) - A fürdő

(Szócs Imre fordítása) ..... 10. oldal

Történetek a palackból

KESZEG VILMOS rovata

A szerelem hatalmáról ..... 12. oldal

Legendafejtő

Gál Andrea rovata

Szászföld határán ..... 14. oldal

Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

Minden megvalósítható!

A Szín-téren: a **Walter & Zoniel**

londoni művészpáros ..... 16. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Családnevekben megőrzött

hagyományos mesterségek ..... 18. oldal

Névsorolvasás: beszédes

családnevek ..... 19. oldal

EDŐságek

GERGELY ÉDÓ rovata

Lelkek és lélek

a mindentudás hajóján ..... 23. oldal

G-kulcs

MÜLLER HENRIETTA rovata

Vissza a gyökerekhez ..... 24. oldal

Hegyen-völgyön (kul)túra

KÖLLŐ ZSOLT rovata

Pompa a Zákány-gerincen ..... 25. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója ..... 26. oldal

Ez a labda nagyon régi! ..... 27. oldal

JAKAB VILLÓ HANGA rovata

Cimbi olvasólámpája ..... 29. oldal

Keresztrejtvény

FORRAI TIBOR rovata ..... 30. oldal

Cimbi képtára

KÓNYA ÉVA rovata ..... 31. oldal

„részben megtanultam földön járni”

Beszélgetés László Noémi költővel

Költő, műfordító beszélgetőtársunkat ismerősei, barátai Nonóként ismerik, első, 1995-ben megjelent verseskötete is ezt a címet viseli (*Nonó*). Iskolai tanulmányait Kolozsváron folytatta, az egyetemet is ott végezte, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Bölcsészkarán.

Annak a fiatal írónemzedéknek a tagja, amely az 1990-es években felforgatta az erdélyi magyar irodalmat, új színeket hozott a kulturális palettára, és amely azóta is folyamatosan jelen van alkotásaival.

- Milyen volt az a pillanat, amikor először papírt fogtál, hogy „na, most akkor verset írok”? Hol történt, mi vett körül, honnan jött az inspiráció?

- Harmadik osztályos voltam egy kolozsvári, monostori általános iskolában, és megirigyeltem a padtársam versét, úgyhogy gyorsan írtam egyet én is. A vers egy magyarul tanuló papagájról szólt. Még az sem kizárt, hogy az említett padtárs versét plagizáltam. A következő már holtbiztosan önálló alkotás volt, kavicsos tőről és békákról szólt. Vagyis a lakótelep ellenére a természet világáról énekeltem, versben.

Egyévesen

Első kötetéért elnyerte a Romániai Írók Szövetségének debütdíját (1995), azóta öt újabb kötete jelent meg.

Nonó költészetét a szavak, dallamok, hangulatok harmonikus játéka jellemzi: hol légies komolyság, hol könnyedségbe öltöztetett nehézkedés. A nyelvvel folytatott zsonglörködés komoly felkészültségről, mesteriségbeli tudásról árulkodik, amit a versek ritmikája, dal-lama is tükröz.

- Ma is papírra írsz előbb, vagy már elsőre bepötyögöd a verseket?

- Az a körülményektől függ. Van, hogy papírra írok, általában ceruzával, szeretek ceruzával körmolni, de gépbe gyakrabban pötyögök, az igaz, és olyan is van, amikor éjjel nem tudok aludni, és fejben verset írok. Ez a legritkább.

- Melyek voltak az első meghatározó olvasmányélményeid, egyáltalán, milyen irodalmat szerettél tizenévesként olvasni?

- A *Csipike* volt az első könyv. Utána a *Nagyapó mesefája* sorozat sok-sok darabja. Általános iskolában a *Winnettou* és *Vadölő* megszállott rajongója voltam, édesapám már a falat kaparta dühében, hogy megint a *Winnettou*-t olvasom. Sokat forgattam *Az Ezeregyéjszaka meséit* is. Kilenc-tizenkettedikben leginkább krimit szerettem olvasni. Emellett kedvencem volt Jókai, Dumas, Rejtő Jenő, olvastam Defoe-t, Alberto Moraviát, Victor Hugót, Hemingwayt, Remarque-ot és összevissza mindent, amit a polcon találtam vagy az osztályban divatba hoztak. Versben Radnóti Miklós, József Attila és Francois Villon tetszett.

A boldogságról:

„Amikor a legboldogabb vagyok, konkrétan nem tesz semmi boldoggá, csak egyszerűen boldog vagyok.

Másrészt akkor is boldog vagyok, ha olyasmit látok, ami tetszik, egy szöcske, vagy egy fakorona, amely fölkelte a figyelmem, ha jót eszem, ha valami nagyon jót olvasok, ha olyan zenét hallok, ami boldoggá tesz. Boldog vagyok, hogyha mosolyognak a szüleim. Boldoggá tesz egy szép nap, egy pillangó, ha biciklizem például, az roppant boldoggá tesz, ha úszom, az is.”

- Kb. 14 éve, hogy arról kérdeztek, mi tesz boldoggá. Azóta már több újabb verseskötettel büszkélkedhetsz, és biztosan az élet egyéb területein is történtek változások. Mi újat tudtál meg azóta a boldogságról, a nagy kérdésekről. Meg tudnád fogalmazni ezt négysornyi versben?

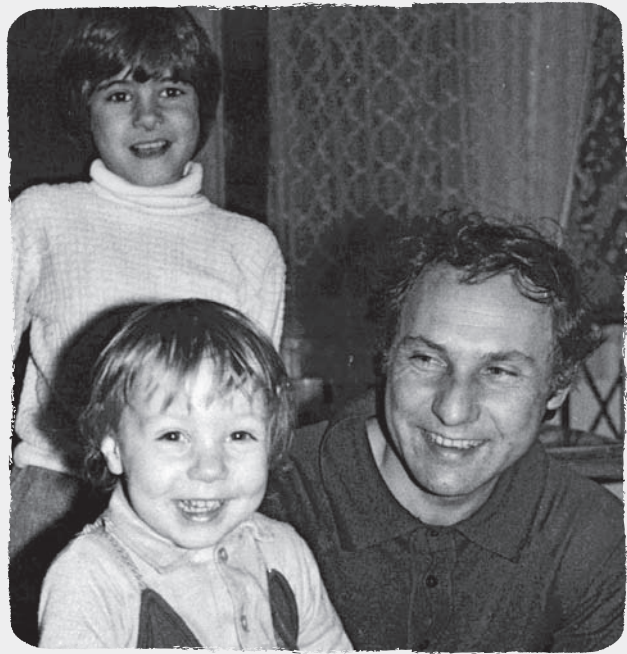
- Nem szeretnék ekkora témáról, mint a boldogság, négysorosot írni, illetve most egyszerűen nem tudok verset írni. Nem megy bármikor, az az igazság. Most például nem. De azóta született két gyerekem, és társam is került, aki úgy látszik, kitart mellettem. Továbbra is úgy gondolom, a boldogság a pillanat végtelen ajándéka. Bár akinek gyereke van, az tudja, hogy amikor a kicsi mosolyog, vége az összes, boldogságról szóló elméletnek. Azt megéljük és érezzük, beszélni róla már nem olyan egyszerű. A versek is általában inkább a boldogtalanságról szólnak. A boldogságról állítólag lehetetlen jó szöveget írni. Ha belegondolunk, a legtöbb művész szerencsétlen (is) volt, és művészete ennek a szerencsétlenségnek vagy boldogtalanságnak a kifejezése.

- Kritikusaid azt írják, a negyedik, Százegy című köteted változást hozott a költészetedbe: könnyedségből a komolyság felé vezetett. A kötet egyik versében írod: „Újabb állomás, ezt is elhagyom / Álomban könnyen változom” (Sebesség). Honnan jött ennek a kötetnek a nehézkedése, a „lassan beléd költöző”, „messziről érkező szomorúsága”?

- Gondolom, a felnőtté válással, a felelősségvállalás kényszerének való behódolással jár. Sokszor leírtam, hogy én nem vagyok hajlandó a művészet/irodalom kedvéért éhen halni – hát valószínűleg ennek a földhözragadtságnak az eredménye is. Leszakadtak a szárnyaim, vagy valami ilyesmi, és részben megtanultam földön járni. A szomorúság viszont azt hiszem, mindig megvolt és mindig meglesz, azt nem is értem, miért kötik egyik vagy másik kötethez. Egyformán hajlamos vagyok sírni és nevetni, mindig is ilyen voltam. Kicsit bipoláris.

- „Sajnálom azt, hogy kevesen vannak azok, akik tudják: a legjobb verseket, a legigazabb és legteljesebb verseket a «gyerekeknek» kell írni, mert pontosan ők azok, akikben leginkább megfog a szó, és nem mindegy, hogy annak a szónak milyen a csengése.” – fogalmazol egy korábbi interjúban. Milyen változás vezetett a gyerekirodalomhoz, miért érzed úgy, ahogyan az interjúban mondtad? Magad is gyerek vagy?

- A gyerekirodalomhoz nem kell változás, bár sokan vannak, akik gyerekek születése után kezdenek gyerekeknek írni. A gyerekirodalom kategóriát is általában a felnőttek töltik meg tartalommal, nem a gyerekek, ebből aztán

Apukájával és öccsével tizenévesen

a gyerekek kiválasztják azt, ami nekik tetszik. Nem szeretem, amikor gügyögő, csapnivaló rímekkel megpakolt, didaktikus versekkel tömik a kicsiket, azt gondolva, hogy nekik az is jó, úgysem veszik észre. Észreveszik. Csak mire ráébrednek, lehet, hogy elromlik a természetes ízlésük. Ennél sokkal jobb egy briliáns módon megfogalmazott, nonszensz vagy velőtrázóan abszurd szöveg. A gyerekversnél nagyon fontos a HITELES forma, vagyis a telibe talált rím, ritmus, szöveg. Mert abból érzik vagy éreznék meg a kicsik, hogy milyen az anyanyelvük lelke közepe. De ez már prédikáció. Nyilván én sem tudok olyan verset írni, ami az elvárásaimnak megfelel. Karinthy tudott. És Arany János és Weöres Sándor és József Attila és Szilágyi Domokos is, és tud Kányádi Sándor és Kovács András Ferenc.

- Labdarózsa című kötetedben gyönyörű illusztrációk teszik kerekké a gyerekvilág varázslatát. Hogyan alakult az illusztráció folyamata? Változtak a verseid az illusztrációk hatásától, szöveg és kép párbeszédében?

- Ez tipikusan olyan eset, amikor az illusztráció a kézirat elkészülte után, annak alapján készült. Nem változtak a versek. Nekem egyébként nem tetszik ez a képi világ, ami a Labdarózsa-ban található, túl morbidnak gondolom, és úgy érzem, nem talál a szövegeimhez. De ez már a kiadó, a Bookart döntése volt, nem az enyém. Úgy látszik, nekik volt igazuk, mert a megjelenés évében Szép könyv díjat is nyert a kötet. A könyv mint tárgy és a borító gyönyörű, ezt azért el kell mondanom.

- Egy kis romantika című versedben hallani vélem a későbbi gyerekversek hangját, egy gyerekét a felnőtt világban: „s ha zene szól, csak a patak, / boldondzik a jég alatt - / időnként arra ébredek: nem tudom, mit miért szabad.” A Például című gyerekversből pedig a felnőtt világ kritikáját, néha értelmetlenségét olvasom ki egy gyerek szemszögéből. Milyen olvasóra gondolsz, amikor írsz?

- Amikor írok, egyáltalán nem gondolok olvasóra. Általában akkor írok, amikor felgyűlnek bennem a dolgok és mondhatnékom támad. És ha megtalálom a mondhatnékhoz passzoló formát, akkor kiírom magam. De ilyenkor nem gondolok arra, aki majd mindazt elolvassa. Ha gyerekverseket írok, akkor igyekszem arra koncentrálni, hogy gyerekfejjel érthető legyen mindaz, ami a versbe kerül, bár ez gyakran nem jön össze. Néha elmondják, hogy a gyerekverseim valójában nem is gyerekversek. Vagy hogy a felnőtt verseim valójában nem felnőtt versek. Gyerekek koravén vagyok, felnőttek meg infantilis. Néha.

- A Labdarózsa címről nekem további három kortárs verseskötet jutott eszembe: a 2001-ben megjelent Papírhajó című köteted, Parti Nagy Lajos Grafitnesze és Varró Dani Szívdezzertje. Papírhajó, Grafitnesz, Szívdezzert, Labdarózsa - játék szavakkal. Hol látod a határt a gyerekeknek, fiataloknak vagy felnőtteknek szóló költészetek között?

- Ez egyrészt az olvasó korától, másrészt a történelmi kortól is függ. Voltak korok, amikor bizonyos hároméves gyerekek már törték a görögöt és a latint, és elemi iskolában Homéroszt és Vergiliust olvastak. És nem volt úgynevezett gyerek-irodalom, illetve a gyerekirodalom-felelősök az anyukák és a nagymamák voltak, az egész tudomány szájáról-szájra terjedt. Manapság egy három-

éves a szülei laptopját püföli, és rajzfilmet néz a tévében. Bár lehet, hogy az a bizonyos gyerek ma is háromévesen már latinul olvas és földrajzi atlaszokat búj. Az irodalomban is ott húzódnak a határok, ahol az életben. Amit bizonyos korú gyermek vagy fiatal a társadalmi és erkölcsi konvenciók szerint megtehet, általában arról vagy annál nem túl sokkal többről olvashat. Ez persze egyáltalán nem jelenti, hogy meg is marad az említett határok között. Hiszen ez a korosztály állandóan a határokat feszegeti, ez is a dolga. Csak amivel a határokon kívül találkozik, azt nem úgy érti és dolgozza fel, ahogyan állítólag kellene. És emiatt lehet, hogy sérül. Ha pedig nem találkozik azokkal a dolgokkal, azért sérül. Szóval sehogyan sem jó. A szakemberek rendszerint tudják, hogyan kellene és hogyan volna jó. Én nem vagyok szakember.

- Ma is a te kedvenceid közül választanál, vagy inkább újabb, kortárs szövegek közül ajánlanál a fiatal olvasóknak?

- Én már felnőtt fejjel találkoztam Janikovszky Éva szövegeivel. Őt ajánlanám. Tamkó Sirató Károly verseit. És Karinthy Tanár úr kérem-jét, mert az kortalan. De nem hiszem, hogy a fiataloknak ajánlani kellene. Megtalálják ők a maguk útját, és a nekik való irodalom dolgában, azt hiszem, sokkal tájékozottabbak, mint én.

- Tudom, hogy nehéz kérdés, mégis megpróbálkozom veled: melyik a kedvenc saját-versed, és mitől az?

- Nincs kedvenc saját-versem. Ha muszáj válaszolni, talán a Labdarózsa-ban található, Volt című vers. Mert egyszerű, őszinte, szomorú, zenei, de nem tökéletes, és van benne csavar.

Kérdezett: Jakab Villő Hanga

Sebesség

Álmomban utazunk a vonaton.
Sok ismeretlen, egyik sem apám.
Vízcsepp szalad az álom ablakán:
az elszalasztott alkalom.

Mindenhol apák hangja szól.
Iramlik sebesebben, mint az áram.
Ha felébrednék, ott is hallanám.
Fényes tölcserék bomlanak a tájban,
száll a szerelvény, nem lassít sehol.

Újabb állomás, ezt is elhagyom.
Álmomban könnyen változom.

2010-ben, Tekla lányával

Szomorúság

Mindig azt hiszem: más miatt
ereszkedik a felhő,
púpos az aszfalt,
görcsösek a fák.

Mindig azt hiszem: messziről
érkezik lassan,
költözik belém
a szomorúság.

Mindig azt hiszem: várni kell,
elfogy, vagy felszáll,
tenger színéről
téli pára,
ő pedig szelíden lakik
hitem alatt, és
biztonsággal
teríti azt magára.

2015-ben, Máté fiával

Ellenköszöntő

Ki dönti el: nekem kevés
a mélyülő semmittevés
medrében a sok zagyva kép?
Ki dönti el: mikor elég?

Mikor fog el az indulat?
Hány élhető tanácsot ad?

Hány idegen vidékre vet
az untig ismert lendület
a sorsszerűtlen szenvedés?
Mire való ez az egész?

Fejetlenség

Ez a világ haragos:
cibál, tör-zúz, tép, tapos.
Beszél, darál, hadar, átkoz,
nem húz, csak az árnyékához.
Bosszúság, bosszúság,
Csuda komisz a világ!

Ez a világ takaros:
sikál, tesz-vesz, tataroz.
Simít, simul, ölel, ápol,

nem fél, csak az árnyékától.
Balgaság, balgaság,
csuda csinos a világ!

Tél

Cakkos a nád széle:
borzasan lóg a tó
fagyos közepébe.

Fényes a hegy háta:
vakító havakkal
dől az éjszakába.

Rongyos a fák karja:
fekete csontjukat
a szél kitakarja.

Csillag István rajza

MOLNÁR VILMOS

Három kicsi indián

Csigacsatt, Csonkacsel és Csupáncsak elindult hát világgá. Ígérték, a törzs színe elé hozzák Cifra Cafrangú Kacsaringós Firlefrancot. Ez van akkora hőstett, hogy dicsőséges büszke nevüket megtarthassák. Senki nem tudta, mi fán terem Cifra Cafrangú Kacsaringós Firlefranc. Hát mindenki biztatta őket, hozzák csak el iziben. De megkötözve, kipeckelt szájjal, hogy ne tudjon csapkodni, karmolni, harapni.

S csak mentek, csak mentek, míg elértek Rémes-országba. Ott mindenféle afférjaik támadtak Durrogánnyal, a borzalmassal, Magabajával, a magányos szörnyel, továbbá Undormánnyal, Bú Csemer Állattal, s még az ország királyával, Takonytermészetű Tádéval is.

S akkor mentek tovább, s csak mentek, csak mentek, míg elértek Félresikerült-országba. Ott különféle incidensek adódtak a helyi lakossággal. Az incidensek után a helyi lakosság közül kórházi kezelésre szorult: Csula és Csálé, Tongyó és Nyepa, Lütyú és Lügyú.

Voltegyszerháromkicsiindián. Névszerint: Csigacsatt, Csonkacsel és Csupáncsak. Ott éltek egy rezervációban, örökös rezignációban. Az ottani indián törzs a páros napokon apatikus volt, a páratlanokon pedig fásult, mivel a szürke hétköznapokon nem történt semmi érdekes. A színesebb ünnepnapokon sem. A tespedő monstrum, Dögunalom rátehenkedett a rezervációra, és nyomta őket. A három kicsi indián felváltva tunyult, beosztással az is könnyebb. Ha egyik elkezdte, a másik folytatta, a harmadik pedig befejezte. Aztán kezdték előlről.

Mégsem volt nyugodt életük. Már harcosokká lettek, de még semmi nevezetesen nem vittek végbe. Pedig egy harcosnak ezt muszáj. Úgy nézett ki, ha továbbra sem csinálnak semmi emlékeztetést, Tökike, a törzs varázslója átnevezi őket ilyenekre: Tepe Lák, Této Va és Teten Tók. Kicsi indián harcosnak nagy szégyen ha **Cs** betűvel kezdődő nevét **T** betűvel kezdődőre cserélik. Ha egy tagból álló nevét két tagból állóra változtatják, az is.

S akkor mentek tovább, s csak mentek, csak mentek, míg elértek Furcsa-országba. Ott különös dolgok estek meg velük. Tanúsíthatják az ottani polgárok, úgymint: Szipák és Tuta, Fűrnyöty és Burrancs, Potyorka és Sikóta, Szüszküpű és Sutyurú, Tubula és Dudádé, Ogodár és Prepatics, valamint özvegy Szabó Gáspárné.

S így. Akkor a három kicsi indián hazafelé vette az irányt, mert már jó sok idő telt el azóta, hogy elindultak. Mikor hazaértek, volt nagy vigasság, hátbaveregetés. A három kicsi indián leült a tábortűz mellé, s három nap, három éjszaka mesélték a velük megesetteket. Az egyik elkezdte, a másik folytatta, a harmadik pedig befejezte. Így született a bevezetés, tárgyalás és befejezés. A törzs tagjai lelkesen hallgatták a meséket. Dögunalom feltá-pázkodott és odébbállt, már nem nyomta tovább a rezervációt.

Csak Tökike, a törzs varázslója akadékoskodott, hogy nem látja Cifra Cafrangú Kacsringós Firlfrancot, a három kicsi indián nem teljesítette, amit vállalt. Te süket Tökike, mondta neki a három kicsi indián, hát mi a túrót mesélünk mi itt három napja, három éjszakája, ha nem pont azt?! Lett erre nagy éljenzés, üdvrivalgás, hangza-

var. A szemekről lehullt a hályog, mindenki rájött, hogy ami három nap, három éjjel egyfolytában olyan szó-rakoztatón mászik a fülükbe, az nem más, mint Cifra Cafrangú Kacsringós Firlfranc. Még megkötni sem kellett, mert nem csapkodott, nem karmolt, nem harapott, hanem nagyon kellemesen csiklandozta a fülüket. Attól arrafelé a rezervációban okés volt minden, többé senki nem lett apatikus és fásult, rezignált is csak egy vagy kettő.

Itt a vége, még mi kéne, nyáron nagy hó lesz, kámpec dolóresz.

Vetró Bodoni Barnabás illusztrációi

JULES RENARD

VÖRÖSKE (5.)

A fürdő

Mivel hamarosan négyet üt az óra, Vöröske izgatottan felébreszti Lepic urat és a bátyját, Félixet, akik a kertben, a diófák árnyékában alusznak.

- Indulunk?

Félix: Menjünk, vedd a fürdőnadrágod.

Lepic úr: Talán még túl meleg van.

Félix: Én azt szeretem, ha süt a nap.

Vöröske: Jobban fogod érezni magad a parton, apa, mint itt. Majd lefekszel a fűbe.

Lepic úr: Menjetek, de lassan, nehogy megbetegedjete.

Vöröske azonban nehezen türtőzteti magát, bizsereg a talpa. A vállára tette az ő egyszerű, dísztelen és a bátyja piros és kék fürdőruháját. Fel van villanyozódva, fecse-részik, magában énekel, ágakon ugrik át. Úszást imitál karjaival a levegőben, és azt mondja a bátyjának:

- Mit szólsz, jó lesz? Nagyot fogunk pancsolni!

- Nagy hős vagy! - mondja Félix fitymálóan és egykedvűen.

Valóban, Vöröske egycsapásra lecsillapodik.

Elsőként ugorja át könnyedén az alacsony kőkerítést, és hirtelen elébe tárul a hömpölygő folyó látványa. A mókás kedv alábbhagy.

A víz bűvös tükrén hidegen csillog a fény.

Hullámainak locsogása a kocogó fogakat idézi, és iszapszagot áraszt.

Oda kell bemenni, abban kell tartózkodni, tölteni az időt, miközben Lepic úr az óráján méri az előírt időt. Vöröske reszket. A bátorsága, amelyet próbált minél jobban felpumpálni, hogy minél tovább kitarson, épp a legrosszabbkor hagyja cserben, és a víz látványa, amely távolról csalogatónak tetszett, most szorongással tölti el.

Vöröske félrehúzódva vetkőzni kezd. Nem annyira vézna lábait igyekszik takarni - nem akarja, hogy lássák, mennyire reszket.

Egyenként veti le ruhadarabjait, és gondosan összehajtogatva őket elhelyezi a fűben. Megköti a cipőfűzőjét, és egy örökkévalóságba telik kibogoznia.

Felveszi a fürdőnadrágját, leveti rövid ujjú ingét, és mivel meg van izzadva, mint a papírjában olvadozó gyümölcscukor, még vár egy keveset.

Közben Félix már birtokába vette a folyót, és gázol, csapkod benne, mint egy kényúr. Csapkodja a karjaival, rúgja a talpával a habzó vizet, és kénye-kedve szerint tereli a felkorbácsolt hullámokat a folyó közepéről a part felé.

– Mégsem akarsz bemenni? – kérdezi tőle az apja.

– Vártam, hogy megszáradjak – válaszolja Vöröske.

Végre elhatározza magát, a partra ülve megérinti a vizet lábujjával, amelyet túl szűk cipői szétrnyomtak. Ugyanakkor megdörzsöli a gyomrát, amely talán még nem fejezte be az emésztést, és a gyökerekbe kapaszkodva lassan elmerül a vízben. A gyökerek megkarcolják kezét, lábát, fenekét.

Amikor a víz a hasáig ér, gyorsan kimenekül. Úgy érzi, egy nedves szalag tekeredik körbe-körbe a testére, mint egy bűgőcsigára.

De a rög, amelyen lába támaszkodott, leszakad, és Vöröske visszaesik, eltűnik, kapálózik, kiemelkedik köhögve, köpködve, fuldokolva, homályosan látva, megzavarodva.

– Nagyszerű ugrás volt, fiam, mondja Lepic úr.

– Aha, mondja Vöröske, bár nem nagyon szeretem az ilyesmit, bemegy a víz a fülembe, és fáj tőle a fejem.

Keres magának egy helyet, ahol úgymond tanulhat úszni, azaz karjaival evez, miközben térdelve halad a vízfenéken.

– Túl gyorsan csinálod, ne szorítsd ökölbe a kezed, mintha a hajadat tépnéd. A lábaiddal is dolgozz, ne csak a karjaiddal.

– Lábak nélkül nehezebb úszni, válaszolja Vöröske.

De a testvére nem hagyja gyakorolni, mindig félbeszakítja:

– Vöröske, gyere ide, itt mélyebb. Nem érem az alját, elmerülök. Nézd csak: látsz engem? Na és most? Most már ellep. Most állj od a fűzfa mellé, ne mozdulj, fogadjunk, hogy tíz karcsapásból elúszom odáig.

– Én számolom, mondja Vöröske vacogva, és vállig vízben, mozdulatlanul áll, mint egy igazi bólya.

Ismét leguggol, hogy ússzon, de Félix felmászik a vállára, dob egy fejest, és így szól:

– Most te jössz, kapaszkodj a vállamra.

– Hagyd, most úszni tanulok, mondja Vöröske.

– Rendben, gyertek ki – kiáltja Lepic úr. – Igyatok egy korty rumot.

– Máris? – kiáltja Vöröske.

Most már inkább maradna. Nem pancsolt eleget. A víz, miután ki kell szállni belőle, már nem kelt félelmet benne. Ha az előbb ólomból voltak a lábai, most

pehelykönnyűek. Most frenetikus bátorsággal csapkodja a vizet, dacol a veszéllyel, kész életét áldozni, hogy kimentsen valakit, és szándékosan merül a víz alá, hogy átélje a fuldoklók félelmét.

– Siess már, kiáltja Lepic úr, különben Félix megissza a te részed is.

Bár Vöröske nem szereti a rumot, kijelenti:

– Nem adom senkinek az adagom.

És felhajtja rumot, mint egy kiszolgált katona.

– Nem mosakodtál meg rendesen, koszos a bokád.

– Az csak iszap, apa.

– Nem, az kosz.

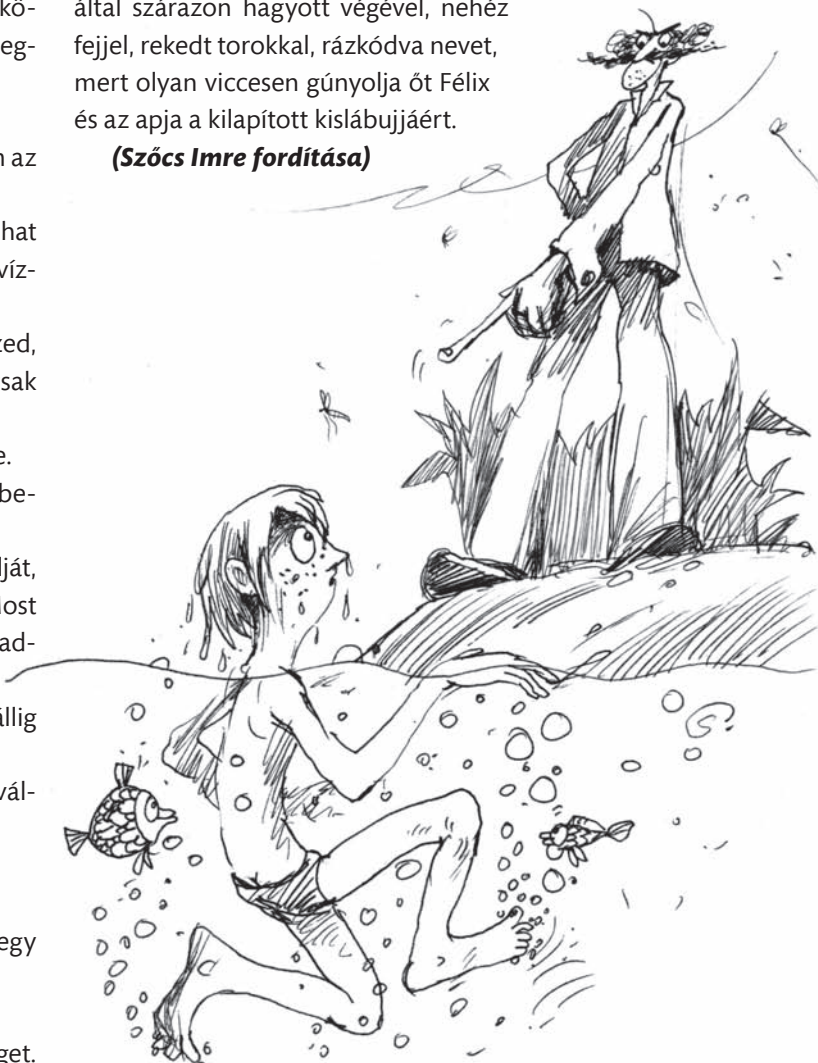
– Visszamenjek?

– Majd holnap, visszajövünk.

– Szuper! Csak ne legyen rossz idő!

Megtörülközik a törülközőnek Félix által szárazon hagyott végével, nehéz fejjel, rekedt torokkal, rázkódva nevet, mert olyan viccesen gúnyolja őt Félix és az apja a kilapított kislábujjáért.

(Szócs Imre fordítása)

Csillag István illusztrációi

A szerelem hatalmáról

Kedves Olvasók, türelmetlenül vártam a februárt, hogy újabb történet történetét elmondhassam. Időközben én is újraolvastam a Lucretiáról és Eurialusról szóló széphistóriát, s mondhatom, ez újra élményt nyújtott. Rájöhettek, hogy a történetet ti is ismeritek, egészében vagy egyes részleteiben, ebben a formában vagy más változatában. Amióta megszületett, sokan olvasták és mesélték, újabb és újabb feldolgozásai készültek el. Népszerűségének titka az, hogy olyan kérdést vet fel, amire nem lehet egyértelmű választ adni: vajon miután a felnőttek házasságot kötnek, s ez alkalommal halálig tartó hűséget fogadnak egymásnak, hűségesküjüket be lehet-e tartaniuk, még ha boldogtalannak is bizonyul a házasságuk? Lehet-e, szabad-e boldogtalan házasság esetén megszegni a szent fogadalmat?

Abban az időben (is), amikor ez a történet megszületett – a reneszánsz korában –, az emberek sokat vívódtak ezzel a kérdéssel. Talán többet is, mint a mi világunk emberei. Hittek Istenben, abban, hogy a neki tett fogadalom megszegése bűn; félték az elkárhozástól, adott szavuk megszegése miatt; közben tudták azt is: Isten azért teremtette a világra az embert, hogy örüljön a teremtett világ, az élet szépségének.

Zsigmond királyt (magyar, cseh, római király) 1433-ban német-római császárrá koronázták. Róma felé utazva a toszkánai városban, Senasban (Siena) állomásozott.

Kísérői között volt egy francia vitéze, akit Eurialusnak neveztek. Élt a városban egy olasz vitéz, Menelaus, akinek volt egy gyönyörű ifjú felesége. Ő a történet másik főszereplője.

Eurialus és Lucretia megpillantják egymást, egymásba szeretnek. Egymás nyelvét nem ismerik, szájuk helyett szemük adja tudtul a kölcsönös vonzalmat. Lucretia megpróbálja megzabolázni érzelmeit. Félti asszonyi hírnevét, a maga és a férje családjának tekintélyét. Ezért házába zárkózik, hogy ellenálljon a kísértésnek. Amikor végleg elveszíti fejét, idős szolgájának, Sosiának vallja meg gyötrődését. Sosia előbb felháborodik úrnője állhatatlanságán: „Ne veszed híredet, enyhítsd meg elmédet, tartsd meg nevét uradnak” – figyelmezteti az ifjú asszonyt. Lucretia öngyilkossággal fenyegetőzik: „Vassal vagy méreggel én tisztaságomat talán megőrizhetem” – válaszol Lucretia. Sosia belátja, hogy az érzelmeknek nem lehet parancsolni. S ekkor felajánlja segítségét: leveleket hoz és visz a szerelmesek között. A szerelmesek minden ellenérvet felsorakoztatnak, de tudomásul kell venniük, hogy:

Természettől vagyon hintetvén szívünkben az szerelemnek magva,

Vadak és madarak, fene oroslánok vannak ő hatalmában;

Tengerbeli halak vízben sem lehetnek miatta bátorságban.

Ifjakat ő bírja, véneknek megaludt szüveket felemeli,

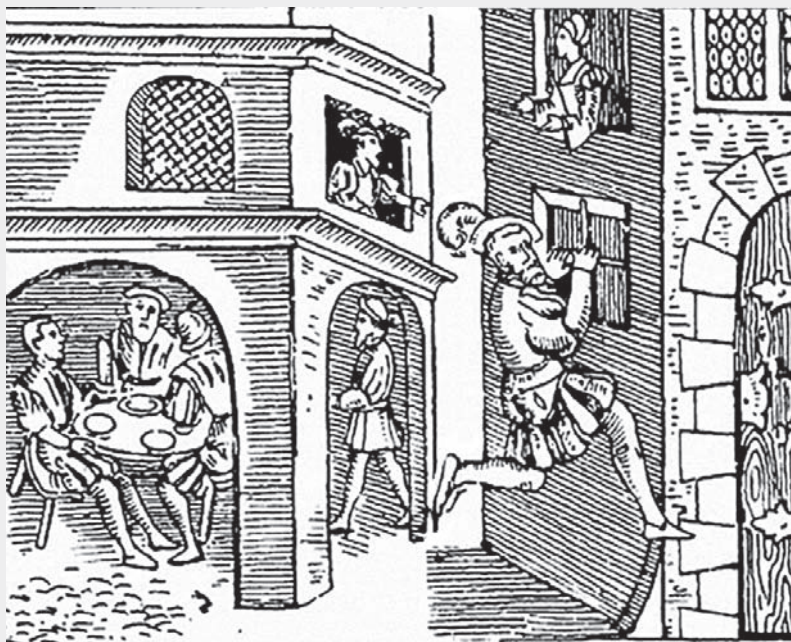
Mindeneket meggyőz és szokatlan tűzzel a szüzeket égeti.

Lucretia azzal érvel, hogy a férfiak csapongó természetűek, a nők azonban nem tudnak felejteni. Ha Eurialusnak majd távoznia kell a városból, ő nem tudja túlélni az elválást. Eurialus azonban megnyugtatta azzal, hogy érzelmei múlhatatlanok:

Mikor az fényes nap ő keleti felé az égen visszafordul,

Mikoron az hegyek hótól ürepednek és az erdők vadaktól:

Az én szerelmem is elidegenedik akkor Lucretiától.

Leveleikben felsorolják a hűség és a hűtlenség nagy példáit, a Bibliából, a mitológiából, az irodalomból. „Valamely várat senki nem ostromol, könnyű azt megtartani, / Kinek szeretője nincsen, könnyű annak mindenkor tiszta lenni” – tartják a magyarok.

A két fiatal cinkostársakat keres, kifogyhatatlannak a leleményességben, csak hogy együtt lehessenek. Eurialus napszámos parasztembernek öltözve közelíti meg Menelaus házáat és lopózik kedvese hálószobájába. Amikor a férjnek el kell utaznia a városból, a fiatalok különböző fondorlatokkal vezetik félre az asszony felügyelőit, módot találnak az együttlétre.

Az idő azonban a két fiatal szerelme ellen dolgozik. A császár továbbmegy Rómába, Eurialusnak követnie kell őt. Lucretiát a szomorúság sírba viszi: visszahúzódó, zárkózott lesz, betegségbe esik, s anyja kezei között kileheli a lelkét. Amikor halálának híre megy, Eurialus is gyászruhát ölt. Amikor azonban a császár feleséget keres neki, megházasodik és boldogan éli életét.

Tanulság? Gyermekek a szerelem – mondja a költő –, hatása alatt a bölcs felnőttek gyermekké vedlenek vissza. Vak a szerelem, senkire és semmire sincs tekintettel: megalázza a tisztességes embert, feldúlja a családi boldogságot, a nyugalmat. Kegyetlen a szerelem, nyílával átlövi az emberek szívét, majd fáklájával égeti össze azt. Nyugtalan a szerelem, sem éjjel, sem nappal nem enged pihenést.

Sok erős férfiak, bölcsök és királyok szerelem miatt veszttek,

Ifjak, szép leányok sok mérges nyilai miatt megemésztettek;

Országok pusztultak, városok és várak mind földre letörettek.

Ki írta ezt a széphistóriát? Nem tudjuk. Az irodalomtörténészek feltételezik, hogy a kor neves vitéz költője, Balassi Bálint. Ha majd a költő sok versét elolvassátok, ti is rájöttök arra, hogy mind az, amit tartalmaz a széphistória, mind az, ahogyan elmondja a történetet, újra és újra Balassi Bálint verseit juttatja eszünkbe. A feltételezés azonban bizonyíthatatlan maradt. Mindössze annyi a bizonyosság, amennyit a vers záradékából megtudunk:

Szómagyarázat: ágyasház – a hálószoba régi megnevezése

Mikoron írának másfélezer után hetvenhét esztendőben,

Aeneas Sylvius írásából szerzék ez éneket versekben,

Bodrog vize mellett, Patak városában, az úrgombos kertében.

Azaz a vers 1577-ben készült (Balassi Bálint 1554 és 1594 között élt!), Patak várában. Ezért az irodalomtörténet a szerzőt a Pataki Névtelenként tartja számon. A történetet – maga is bevallja – nem a költő találta ki, hanem Aeneas Sylvius Piccolomini 1444-ben, latin nyelven írott novellájában olvasta. Aeneas Sylvius pedig egy friss esetet dolgozott fel, ami Siena városában esett meg, Zsigmond király egyik katonájával. A verses művet – amely lépten-nyomon árulkodik a magyar viszonyok ismeretéről – először a debreceni nyomda jelentette meg 1587-ben, aztán újabb és újabb kiadásban került az olvasók kezébe.

Szászföld határán

Legutóbb a Homoródok vidékéről meséltem, innen indulunk tehát tovább, éspedig kelet felé. Jánosfalva és Homoróddaróc egymástól néhány kilométerre fekszik, annyira, amennyit egy iskolás gyerek gyalog is kényelmesen meg tud tenni, mégis két világ választóvonalára a két falu határa. Előbbi ugyanis a székely kultúrkörhöz tartozik, utóbbi pedig már Szászföld, annak ellenére, hogy ma már zömében magyarok és románok lakják. Aki azonban végigmegy a falun, s látja a masszív, fallal majdnem városzerűen körülvett házakat, semmi kétsége sem marad afelől, hogy ez Erdélynek már egy másik régiója.

A szászok mindig is sajátos hagyományok szerint éltek, amelyek látványosan megkülönböztették őket környezetük magyar és román kultúrájától. A középkorban telepedtek le Erdélyben, és mintegy nyolcszáz évet éltek itt, meghatározva a vidéken a gazdálkodást, az ipart, a kereskedelmet, az építészetet, a népművészetet és a szokásrendet.

Nyelcszáz évet éltek itt – miért van az ige múlt időben? Bár cseppet sem öröndetes, sajnos, nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a 20. század közepétől tömegesen vándoroltak ki a szászok Németországba, a kommunizmus bukása utáni években pedig egész falvak települtek át – már Nyugaton élő barátaik és családtagjaik biztatására. Ebből is látszik, mennyire kompakt kö-

zösség a szászoké, hasonlóan az építészetükhöz. Németországban aztán ismét kisközösségekbe szerveződtek, és – legalábbis a kitelepülés utáni egy-két generáció – szászokként élnek tovább a németek között.

Ma már a szász kultúra életben tartása részben az itt maradt idős embereknek köszönhető, részben mesterségesen történik. A romániai német anyanyelvűek átlagéletkora a 70 évhez közelít (ebben a Bán-ságban és Szatmár megyében élő, szintén német ajkú svábok, valamint a máramarosvidéki cipszerek is benne vannak), ami éppen csak az emlékezéshez és a hagyományok életben tartá-

sához elég. Mondák szólnak középkori érzésükről és újabbról, városi legendák születtek a szászok tömeges távozásakor is.

Honnan bukkantak fel tehát a szászok a Kárpátok alatt? Egyik eredetmondájuk gyermekmeseként is közzismert. Eszerint 1284-ben a németországi Hameln városát elözönlötték a patkányok, és a lakosok semmiképpen nem tudtak megszabadulni tőlük. Egy idegen busás pénzjutalom ígérete ellenében sípszóval magához csalogatta a károkozókat, és a Weser folyóba vezette, ahol elpusztultak. Csakhogy a város vezetősége nem fizette ki az idegennek a pénzdíjat. Így az egyik vasárnapon visszatért a városba, amikor a felnőttek a templomban voltak, s zenéjével ezúttal a gyermekeket csalogatta maga után. A 130 apróság a Koppel-hegyen nyomtalanul eltűnt. A hamelni patkányfogó története a Grimm testvéreknek köszönhetően terjedt el, akik egy újságcikkben azt állították, hogy a hamelni gyermekek alagutakon jöttek Erdélyig, ahol a felszínre bukkantak, és megalapították a hét nagy szász várost, amiről Erdély német nevét is kapta: Siebenbürgen. A Grimm testvérek a brassói Fekete-templom lelkészére hivatkoztak, aki legendákat gyűjtött. Mindenesetre a szászok éppen a 13. században telepedtek le Erdélyben, és származási vidéküket Hameln környékén azonosította a történelemtudomány.

A szászok másik eredetmondája úgy szól, hogy az első telepesek két vezetője megérkezésük után kardjukat keresztelve szúrták a földbe, és megfogadták, hogy népük ezt a vidéket örökké védelmezni és művelni fogja. Aztán a két kardot elküldték Szász-

föld két csücskébe, Darócra és Szászvárosba. A történet szerint az egyik vezető neve Hermann volt, róla kapta a nevét az első szász város, Nagyszeben – Hermannstadt. A fogadalom szerint akkor tűnnek el a szászok a vidékről, amikor a kardokat nem őrzik már tovább. A szászvárosi kardnak nyoma veszett. Annyi évszázadon keresztül a daróci sem maradhatott meg, azonban a 17. században pótolták az eredetit, és 1942-ben még fényképek készültek róla. Aztán 1944-ben, a háború végén eltűnt a közösséget védelmező kard.

Érdekes, hogy a történészek azt mondják: akkor, a második világháború után kezdődött a szászok kivándorlása. A második világháború után ugyanis a németországi politikát rajtuk is számon kérték, a kollektív bűnösség jegyében megbélyegezték őket, sokukat deportálták, másokat szülőföldjükön értek megtorlások. A közösségben pedig kezdett elterjedni az a gondolat, hogy Németországban jobban menne a sora a szászoknak. Ekkortól az 1990-es évek elejéig, amikor a szászok utolsó és legnagyobb kitelepülési hulláma lezajlott, már nem volt megállás. Egybeesés-e a kard elpusztulása és a közösség elvonulása vagy sem: döntések el ti.

A szászok pedig ma is szászok maradtak, Németországban is, ahogyan Romániában is azok voltak. Az egyik – mulatságos – városi legenda szerint az 1980-as években a németországi szász családok karácsony és húsvét tájékán disznót és bárányt akartak vágni, amint azt itthon megszokták volt. Be is szerezték az állatokat, s

saját udvarukon vagy a társasházak, tömbházak mellett akarták levágni őket. Csakhogy a nyugat-európai normák szerint élő helyiek nem értették ezt, s az állatok sivalkodásának hallatán azt hitték, embergyilkosság zajlik. Értesítették is a rendőrséget, amely kivonult és letartóztatta az ünnepre készülődő szászokat.

Barangolásunk során egyetlen lépést tettünk eddig a szászok között, s máris mennyi mesélő akadt! Székelyföldre hasonlóan Szászföld is rengeteg legendát rejt, a következőkben ezekből szemelgetek – mutatóban.

Minden megvalósítható!

A Szín-téren: a **WALTER & ZONIEL** londoni művészpáros, akik a nap huszonnégy órájából huszonnégyet együtt élnek, dolgoznak, alszanak, lélegeznek, esznek és alkotnak.

Installációval, szobrászattal, fotóval és filmmel, valamint performatív művészettel foglalkoznak. Értelmező jellegű és egyben légiesszövésű közös alkotásokat jegyeznek. Bevallásuk szerint a lét fontosabb kérdéseit boncolgatják, hangsúlyt fektetve az ember és ember, ember és környezete, azaz a természet viszonyára. Több tudományágot átfogó, intermedialis szemléletmód jellemzi

munkásságukat, amiben a kísérletezéssel, a régi és új fototechnikákat, printeket oda-vissza keverve, egyedi munkákat hoznak létre.

Gyermekkoruk óta űzik ezt a szakmát mindketten.

„Felemelő érzés számunkra saját, csupasz kezünkkel létrehozni valamit, tudván, hogy az egy teljesen egyedi dolog az egész világon.”

Walter már egész fiatalon utcai installációkat hozott létre Londonban. Amit éjszaka felépített, reggelre láthatóvá vált. Zoniel Észak-Walesben nevelkedett. A tudományok

és a fotográfia érdekelte különösképpen. Gyermekkori élmények, betegségek ihlették elragadtatását az emberi elme képességei, az észlelés iránt, amiből majd ezek leképezésének vágya is születhetett. Érdekesen alakuló életpályájának egyik szakaszában egy tibeti buddhista kolostorban találjuk, ahol éppen a meditálásnak hódolva tanul tibeti művészetet mesterek és lámák gyűréjében.

Egyik szembejövő munkájuk láttán döntöttem el, hogy szerepelni fognak ebben a rovatban. Anon a mű címe. Élő szobros installációról van szó, vagy miről, mert beskatulyázhatatlan a történet. Nemrég mutatták be a londoni Gazelli Art House-ban, a Lumiere London fény-

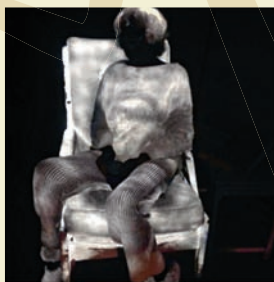
fesztivál idei kiadásában. Idős, sötétben is világító szereplők üldögélnek a kiállítóter kirakatában, a járókelők folyamat fürkészsze. Fényvisszaverő spray-vel előzőleg itt-ott megfújták az öregeket. A művészek fekete-fehér fényképeket készítenek a fény-árnyékban úszó modellekről, amiket a felső ablakokra vetítenek, reneszánsz freskókat idézve meg az elért hatással. Természetesen, nem tudom, hogy milyen mágián viszik keresztül a képeket, milyen nagyon *old school* és *up to date* fotóeljárást kombinálnak, hogy ezt a belső ragyogást elérjék, de talán nem is ez a lényeges. A kérdések, amelyek munkájuk felvet, sokkal kézenfekvőbbek: például az elidegenedés a társadalomban, a kiöregedés, az egyedüllét (arc nélküli idős figurák nagy fényben, teljesen kiszolgáltatottan, mégis ismeretlenül). A fotó, digi média, közösségi portálok térhódítása az emberi, kulturális kapcsolatok ellenében, mit nyerünk, mit veszítünk stb. Látványosan tált mondánivaló, lenyűgöző élmény lehetett az ottlévőknek.

Egy másik izgalmas sorozatuk az *Iconostatus* című munka, amivel egy kis színt lopnak komor világukba. Egy londoni galériában

három hónapig tartó rezidenciaprogram eredményével ünneplik a környékbeli, „szentté avatott” lakókat. Portrészorozat készült az utcán belebotló közösség tagjairól. Általában nagyméretű, saját készítésű kamerával dolgoznak. A nagyításokat kézzel színezték, a fakó színek mellé játszva belopták az aranyat is a fej mögé, ikonszerű hatással kísérletezve, a szentség kérdésére történő utalással.

„A portré fontosabb ma, mint valaha. Létrehozni egy képet valakiről, ami önmagában állja a helyét és idővel beválik, fennmarad; igazi kihívás, tett, amire mi is törekszünk.”

Családnevekben megőrzött hagyományos mesterségek

A Bognárok (Kerégyártók, Kerékjártók, Kerekesek) egyik őse Konrad Mendel Nürnbergben őrzött, 15. századi kézikönyvében

A Pintérek és a Bodnárok felmenői a kisebb-nagyobb hordók készítésének mesterei voltak (illusztráció Mendel könyvében)

A kötélverők elfelejtett mesterségére már csak a Kötélverő és a Köteles családnevek emlékeztetnek (illusztráció Mendel kéziratóban)

A szőlőművelés és borkészítés munkálatait a honfoglalás korától a Vincellérek felmenői irányították (borfejő barát a nürnbergi kéziratóban)

A sört a magyarság már az őshazában ismerte, és a letelepedés után szinte minden falunak volt Serfőző (Seres) mestere (sörfőzés Mendel könyvében)

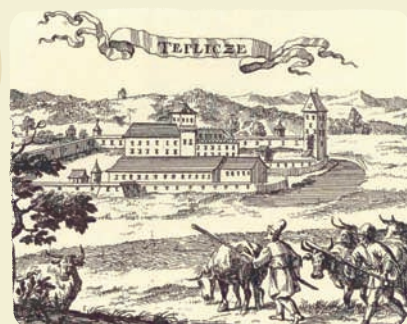
A Kőműves név egykori építőmesterekre – köztük a népballada Kőműves Kelemenére – emlékeztet (pallér a nürnbergi kéziratóban)

17. századi erdélyi sóbányász (Sóvágó), a sötömbök kitermeléséhez és méretre faragásához szükséges csákánnyal

A Kalmárok (Kalamárok) elődei vásárról-vásárra járva kereskedtek szekereken szállított áruikkal (kalmárszekér, 15. századi metszet)

A Tőzsérek marhapásztor felmenői a postások szerepét is betöltötték: a csordát távoli vidékekre hajtva vitték-hozták a küldeményeket

Névsorolvasás: beszédes családnevek

Családnevek őrzik a mesterségek középkori elnevezését, köztük a *Csizáro*ké, akiknek ősei lókereskedők lehettek (Makkai József: *Lókupec*)

13. század eleji íródeák (*Deák*) és illusztrátor (*Képiró*) egy korabeli kézirat miniatúrája nyomán

A *Sáfárok* (gazdatisztek, jószágigazgatók) elődei a földbirtokosok anyagi javainak felügyelői, pénzügyeinek intézői voltak

Névadási szokások

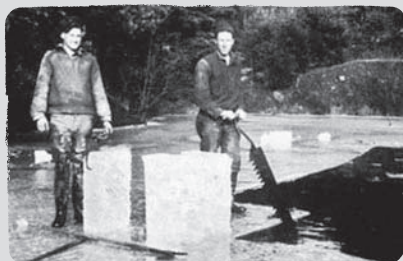
Honfoglalás kori őseink többnyire egynevűek voltak (*Álmos, Előd, Géza...*). A Kárpát-medencében való letelepedés után szükségessé, ezért szokássá vált a falvak azonos nevű lakosainak előnevekkel való megkülönböztetése.

Az előnevek származhattak az apa nevéből: *Pályf* (Pál fia), *Péterfy* stb. Ragadványnevek jellemezték viselőik külső-belső tulajdonságait: *Nagy, Kis, Kicsi(d), Fekete, Szőke, Veres(s), Erős, Kövér, Kurta, Balog(h), Kopac(z), Sánt(h)a, Csonka, Jámbor, Csendes* stb. Más vidékről vagy más népből való származásra utalnak a *Horvát(h), Lengyel, Német(h), Oláh, Orosz, Rác(z), Szász, Székely, Tatár,*

Török stb. nevek. Méltóságnevekkel – *Bán, Herceg(h), Császár, Gróf, Kende, Király* – az uralkodók, főurak alkalmazottait tisztelték meg. Állami vagy egyházi hivatalt betöltő felmenőkre emlékeztet a *Bíró, Bakó* (ítéletvégrehajtó), *Geréb* (községi elöljáró), *Ispán* (vármegyei, uradalmi elöljáró), *Porkoláb* (börtönőr), *Vámos*, illetve a *Harangozó, Kántor* név. Az ősök társadalmi helyzetére utal a *Nemes, Gazda, Pór, Jobbágy*, vallására a *Kálomista, Pápista* név. Katonák lehettek a *Baka, Csatlós, Hadnagy, Huszár, Kapitány, Kardos, Katona, Kopjás, Nyilas, Pattantyús, Puskás, Vértés, Zsoldos*, zenészek a *C(z)imbalmos, Dobos, Dudás, Hegedűs, Lantos, Sípos, Trombitás* nevűek felmenői.

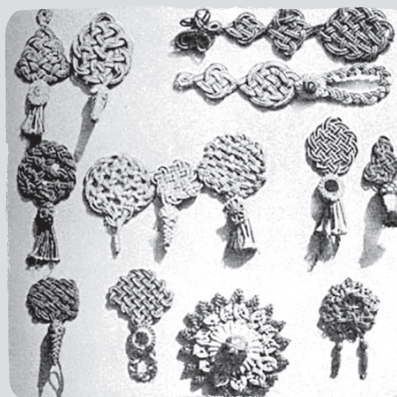
A hajdani *Harangozó*k nemcsak a misére hívogattak, ők adták tudtul a haláleseteket, a tűzvész, az égháború vagy az ellenség közeledtét is (harangozó Konrad Mendel 15. századi, Nürnbergben őrzött kézikönyvében)

Elfelejtett mesterség a *Jegesek* őseié, akik a befagyott tavak, folyók jégtábláiból vágta jégtömböket hűtőszekrényeink elődeibe, a jégvermekbe

A 14. századtól *Fazekasok*nak nevezett *Gerencserek* (*Göloncserek*) agyagedényeket, lábasokat, korsókat, tányérokat stb. készítettek

A paszományok és gombok készítőire a *Gombkötő* és a *Gombos* családnév emlékeztet

A Kovácsok elődeinek szerszáma volt az üllő, a kalapács, a súlyos pöröly, a fogó, és kohóikban állandóan égett a vasat izzító tűz

A Csiszések fegyverkovácsok, azaz kardművesek, páncélkészítők leszármazottai lehetnek (Mátyás király korabeli illusztráció)

Középkori patkolókovács (Patkós) Konrad Mendel nürnbergi kéziratában

A Lakatgyártót (Lakatos) 1424-ben említi először okirat, Lakatgyártó Imre családnevéként (lakatos Mendel könyvében)

A tűz és a vas urai neveinkben

Az öröklődő családnevek a 14–15. században terjedtek el, használatukat II. József, a „kalapos király” tette kötelezővé az 1780-as években.

A leggyakoribbak közé tartoznak a középkori szakmák emlékét őrző mesterségnevek. Véletlenül sincs ismerőseink között Vízvezetékyszerelő, Pilóta, Tévéjavító vagy Űrhajós nevű, viszont – egy 2014-ben végzett felmérés szerint – kétszázezernél több Kovács él Magyarországon. (Számukat csak a Nagyoké előzi meg.)

A kovácsmestereket ősidők óta különleges tulajdonságokkal ruházták fel, és a falvak bölcseinek tartották őket. Elláthatták a bírói, orvosi

és fogorvosi teendőket, néhol még a házasságkötés szertartását is levezethették. A szécsényi „hályogkovács” történetét, aki bicscájával biztos kézzel operált mindaddig, míg egy orvos fel nem világosította a szemtűt veszélyeiről, Mikszáth Kálmán örökítette meg elbeszélésében.

A fémművesek már az ókortól szakosodtak. A középkortól külön céhekbe – a mesterek érdekeit és a mesterség becsületét védő társaságokba – tömörültek a fegyver-, szeg- és patkolókovácsok, a mezőgazdasági szerszámokat (ásót, kapát, kaszát, sarlót, fejszét) gyártó szerkovácsok, a lakatosok, a késkészítők és a nemesfémeket, rezet megmunkáló ötvösök. A Kolompárok elődei vas- vagy rézlemezekből formáltak üstöt, bográcsot, kolompot.

A Szegesek szegecskészítő felmenőiktől örökölhették vezetéknevüket (szegecskészítő barát a nürnbergi kéziratban)

A lószerszámok fém elemeit, zablát, kengyelt, sarkantyút kovácsoló szerzetes Konrad Mendel kézikönyvében

Az Ötvösök (Eötvösök) felmenői nemesfémeket és rezet megmunkáló mesterek lehettek (aranyműves barát Mendel könyvében)

A Hajdúk felmenői fegyverforgatásban jártak, szükség esetén katonáskodó marhapásztorok voltak (magyar hajdú 18. század eleji ábrázolása)

A Kaszabok (Vágók, Mészárosok) jószágot levágó elődei Étienne Delaune 16. századi metszetén

Az állatbőrök szörtelenítését, cserzését, puhítását végző középkori Timárok Jost Amman 16. századi fametszetén

Ki-ki maga mesterségét folytatta

Földművelő, állattartó, vadászó, halászó őseinkre emlékeztető neveink az Arató, Szánt(h)ó, Vető, Kaszás, Kertész, Kasznár (gazdatiszt), Bács (juhászgazda), Bacsó (számadó juhász), Pásztor, Kondás (disznópásztor), Csikós, Csordás, Gulyás, Tőzsér (marhapásztor), Juhász, Kecskés, Lovász, Halász, Vadász, Madarász, Méhész, Mézes stb.

A mészárosok – honfoglaláskori nevükön vágók, kaszabok – már a 14. században céhekbe tömörültek, az 1700-as években váltak ki soraikból a húst feldolgozó hentesek, böllerek. Az első név szerint ismert magyar mészáros – Mészáros Kelement – 1400 táján említi okirat. A 2014-es adatok szerint

napjaink Mészárosainak száma negyvenezerre tehető.

Az állatbőrt dolgozták fel a Timárok és Cserzők bőroket kikészítő, a Szígyártók és a Nyergesek szíjat, nyeret gyártó felmenői, valamint a Vargák, Csizmadiák lábbelit készítő és a Szűcsök bőrruhát, bundát, subát, kagányt varró elődei.

A hajdani Szekeresek, Kocsisok, Kalmárok személyeket, illetve árut szállítottak, a fogadókba betérőket a Kocsmárosok (Korcsmárosok) felmenői látták el. A 13. században az első borbélyműhelyek is megjelentek. A Borbélyok „jó erkölcsű és jámbor életű” elődeinek a haj és a test ápolása mellett ismerniük kellett a különböző „nyavalyák” gyógyítását és a „kenő írek” készítését is.

A csizmakészítés az 1630-as évektől a Csizmadiák elődeinek kiváltsága lett (18. századi csizmadia műhelye és szerszámai)

A Vargák középkori felmenői az „asszonyemberek” cipellőit és a férfiak „egész talpú bőrcapcáit” varrhatták (varga Mendel könyvében)

Napjaink Szígyártóinak ősei a szíjak és övek készítésének mesterei lehettek (szígyártó barát a nürnbergi kéziratban)

A kirurgusként (sebészként) és patikusként is működő Borbélyok kezdetben szerzetesek voltak (borbély Mendel könyvében)

A Takácsok felmenői lábitós szövőszeiken dolgozó szövőmesterek lehettek (takács a nürnbergi kéziratan)

A szőtt kelméből a Szabók középkori elődei szabták, varrták a ruhákat (miseruhát készítő szabómester Mendel könyvében)

A hajdani Molnárok a malmok, malomgátak építői voltak, az őrlést az őrlőmester végezte (Jost Amman metszete, 1568)

A kastélyok, udvarházak konyhája a Szakácsok elődeinek felségterülete volt (barokk kori konyha, lábas főzőedényekkel)

„A vitéz szabólegény” és társai

A növényi anyagokat feldolgozó szakmák középkori elterjedtségét kétszázezernél több Szabó, több mint százezer Molnár és mintegy ötvenezer Takács nemzettársunk neve igazolja. A mesterségnevek első ismert írott emléke Szabó Pál mester neve (1271). A szakma ismertségét bizonyítja, hogy a vitéz szabólegény népmeséink hőse lett.

A középkortól egyre fontosabb lett a vízimalmokat építő és működtető molnárok tudománya. Családnévként egy 14. századi okiratban tünik fel először a Molnár (Kelemen) név, és székely népballada hősnője lett Molnár Anna.

A nagyobb településeken pékek (Sütők, Kenyeresek) sütötték a cipót,

perecet, kenyeret; Mátyás király korából ismert Zsemlesütő Gáspár udvari pékmester neve.

A fonás-szövés évszázadokon át egyértelműen asszonymunka volt, a 14. századtól azonban a városlakókat már férfi szövőmesterek (a Takácsok elődei) látták el finom kelmékkel, szövettel, vászonnal. A gyapjúsövetet vízben forgatva, ütögetve tömörítették posztóvá a Posztósok, Csapók, Kallósok, Ványolósok felmenői, a ruhákat a Varrók, a meleg felsőruhákat a Gubások és Szűrszabók elődei varrták, díszítették.

Fát megmunkáló ősöktől örökölhették nevüket az Asztalosok, Ácsok, Esztergályosok Bognárok (Kerékgyártók), hordók, dézsák, fakádak készítőitől a Bodnárok, Pintérek, Kádárok, Vékások.

A középkori faművesek bútorkészítésre szakosodott mesterei lehettek napjaink Asztalosainak ősai (asztalos Mendel kéziratában)

Az Ács (Áts) családnév a házak, tetők faszkerzetét, gerendázatát készítő ősökre emlékeztet (ácsmester Mendel kézikönyvében)

A Komlós név a sör kesernyős ízét adó komlót termeszítő középkori elődökre utal (illusztráció Mendel könyvében)

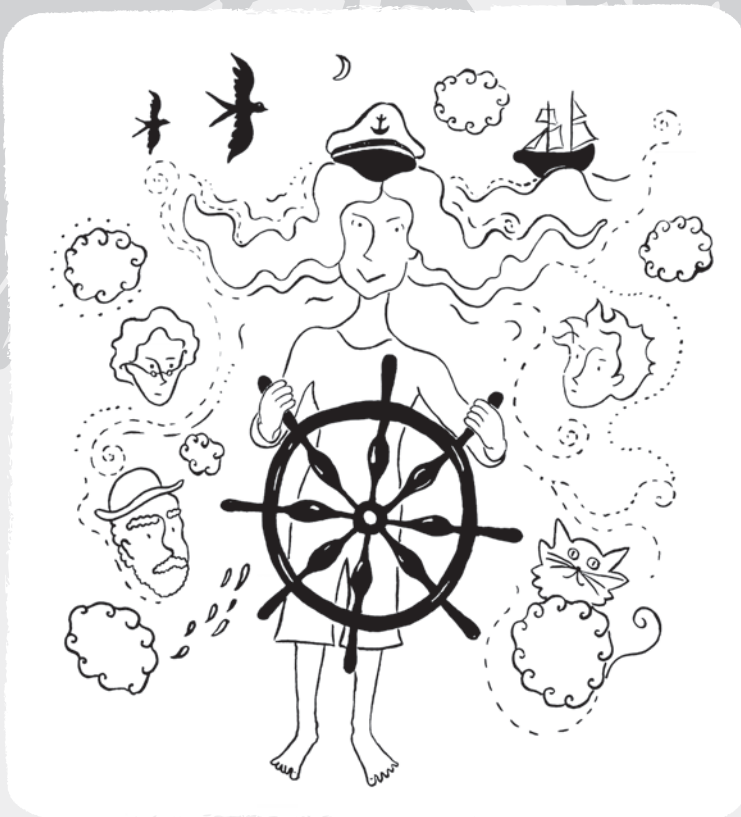
Lelkek és lélek a mindentudás hajóján

Volt idő, amikor apám volt a fő ellenségem. Akkoriban még nem jöttem rá, hogy mindenki életében van egy ilyen szakasz, amikor valamelyik szülőjével nagyon keményen meccsel. Azt hittem, csak én vagyok ilyen szerencsétlen, másoknak szerencsésebben alakult az életük, vagányabb, megértőbb, odaadóbb, gazdagabb, jobban pozicionált szülőket kaptak. Nekem csak ők jutottak, ezek a perverz felnőttek, akik direkt kitalálnak mindenfélét, hogy engem kínozzanak. Valószínűleg egyéb dolguk sincs, csak az, hogy engem mérgeítsenek, korlátozzanak és bántsanak. Bezzeg a szomszéd gyerek szülei, ők mindig „zöldek”!

Aztán, nagy megrökönyödésekre, a szomszéd gyerek ideálisnak látott szüleiéről ő pont olyanokat kezdett mondani, mint magamban én az enyémeiről. Ez valami ragályos betegség lehet, gondoltam, ami a szüleink korosztályát támadta meg. Meccseltem édesapámmal látványosan, édesanyámmal lappangó módon, a lényeg az volt, hogy mindenképp én győzzek. De, amilyenek voltak, nem hagyták magukat. Egyszerűen nem akarták beadni a derekukat, és elismerni, hogy én mindent jobban tudok, na jó, talán nem épp mindent, de azt biztosan jobban tudom, hogy nekik milyeneknek kellene lenniük. Bekeményítettem, és megmutattam, hogy én azért is másképp csinálom, jobban, ügyesebben, okosabban.

Nőtt is közénk akkora távolság, hogy a fényében úgy nézett ki, mégiscsak győztem, hiszen elismerően szóltak sok mindenről. Azt már észre sem vettem, hogy közben nekik is bölcsességszavuk nőtt: arról, amiről egy idő után nem tudtak elismerően szólni, hallgattak. Nekem pedig a sok lám-lámomtól a gögöm az Isten nagylábujját verdeste. Mindentudásom hajóját aztán életem történései egyre-másra meglékeltek. Sehogy se értettem, miért van ez. Hiszen én mindent úgy csinálom, ahogyan a legjobbnak vélem. A kudarcok, szenvedések elég gyakran megbőgettek. Persze, csak titokban, kifelé leginkább a *Minden a legnagyobb rendben van* című sorozatot sugároztam. Aztán egy idő után kezdtem meghallani

azt, amiről a szüleim hallgattak. Kezdem látni magam sok ember tükrében, kezdtem megismerkedni a sok szerepemmél, amit leginkább kifelé, de gyakran önmagam felé is játsztam. Kezdem azt is látni, milyen gyakran megbántok másokat a legnagyobb jóindulattól és jóakarattól vezérelt szavaimmal, tetteimmel. Gyermekeim által azt is kezdtem megtapasztalni, hogy egyáltalán nem tudom, hogyan kell gyermeket nevelni, pedig ügyesen elolvastam egy csomó könyvet, és jól láttam, milyen hibákat követnek el más szülők. Sőt, annyira bukott szülő vagyok gyermeknevelésből, hogy ma reggel, amikor a fiam egy teljesen új, eddig még nem hallott szemtelenséggel provokált és provokált, bizony, kapott tőlem egy nyaklevest. Megdermedtem saját magamtól. Mert csak látszólag volt új és nem hallott a gyermekeim hangneme, hiszen nem is olyan régen még ezen a hangon próbálgattam magam is saját erőimet szüleim idegein. S miközben ennek ellenére örültem az új napnak, az új tapasztalatnak, rájöttem, időközben, úgy látszik, én is elkaptam azt a ragályos „betegséget”, ami annak idején a szüleim korosztályát támadta meg.

Kónya Eszter illusztrációja

Vissza a gyökerekhez

Elfelejteni dolgokat gyakran egyszerűbb, mint azt gondolni, nem is léteznek.

Régebben imádtam a memóriafejlesztő játékokat, becsukott szemmel emlékezni az összes kártyára, amit már felfordítottak egyszer. Aztán valahogy mindig kíno-

dapesti underground rádióval, a Tilossal. Az első nemzetközi fellépésük Bécsben volt, 1996-ban a Soundsfair Fesztiválon (az egyetlen kelet-európai együttesként), olyan nevekkel együtt, mint a Red Snapper, a Goldie és a Nightmares on Wax.

Két részre osztom az Anima munkásságát: a 2000 előtti albumok, azaz az *Anima001*, a *Shalom*, a *Hungarian Astronaut*, az *Anima* és a *Közel a szerelemhez*, illetve a 2000 után megjelent albumok, vagyis a *Bujdosó*, a *Gipsy Sound Clash*, az *Aqanistan*, a *We Strike*, a *Tedd a napfényt be a számba* és a *Gravity and Grace*. A *Bujdosó* azért nevezhető vízválasztónak, mert azon a lemezen jelentették meg a Himnusz újrakevert változatát, amelyet élőben adtak elő a Tilos Rádió 2000-es szilveszteri adásában, és heves vitákat váltottak ki ezzel Magyarország-szerte. Zenei stílusuk az évek teltevel a korábbi acid jazz-ből változott át szeresebb világzenévé.

san éreztem magam, ha összekevertem a bicikliző majmot az evező vízilóval. Ennél egy kicsit kínosabb volt, amikor napokig terveztem az első évfordulót az aktuális kedvesemmel, de valahogy aznap eszembe se jutott, pedig szeretek ünnepelni. Nem mondanám, hogy a nagy parti hoz lázba, inkább a családias megemlékezések, amelyeken lehet meztláb császkalni, és nincs pezsgő. Mégis az idei év rekordja, ha következetes akarok maradni, az volt, amikor elfelejtettem, hány éves leszek idén. Utána kellett számolnom, hogy ha 1992-ben születtem, akkor 2016-ig pontosan hány év telt el. Végül is nem olyan sok, de pont elég ahhoz, hogy már ne kelljen számolni.

Középiskola óta nem hallgattam **Anima Sound Systemet**, pedig azóta több tagcserén ment keresztül az együttes, és több lemezük jelent meg. A szombathelyi, elektronikus zenét játszó banda 1993-ban alakult, Magyarországon, dallamviláguk egyedi keveréke a kelet-európai népzene és a modern elektronikus zenének. Az együttes hamar kialakított egy erős kapcsolatot a bu-

A folyamatosan frissülő és változásra képes együttes nem fél az előrehaladástól vagy az új és újabb zenei áramlatoktól. Nekem örök kedvenceim a *Shalom* és a *Közel a szerelemhez* című lemezeik maradnak, amelyek arra emlékeztetnek, hogy vannak dolgok, amiket nem lehet elfelejteni, még akkor sem, ha már nem is léteznek.

Ezek után szabad böngészni, szerencsére megtalálható a világhálón a *Hajnal volt* című daluk – remélem, napokon belül nő a nézettsége :).

Pompa a Zákány-gerincen

Ha a címben szereplő név elsöre ismeretlenek tűnik, az nem véletlen. Az említett gerinc ugyanis a jóval ismertebb Csukás-hegység egyik igen kedvelt és szép része.

A gerinc két irányból közelíthető meg, délről Cheia település felől, illetve a Vörös havas menedékháztól. Ez utóbbi helyről egy igen meredek kapaszkodóval indul a több órás út, viszont a hegyhátra felérve már igen kellemes, és ami legalább annyira fontos, csodálatos kilátással kecsegtető túra vár ránk.

A Zákány (Zăganu) legmagasabb pontja az 1883 méteren található Gropșoarele-csúcs. A főgerincen a jelzés magas oszlopokra van festve, hiszen télen hatalmas hó lehet, és fákból sincs túl sok a gerincen, azonban az sem árt, ha a terepet ismerő személy is van velünk, hiszen nem mindenhol követhető könnyen a jelzés.

A gerinc mind a négy évszakban csodálatos látványt nyújt, de talán mégis kiemelendő a júniusi rododendron (havasszépe) virágzás, amikor egész hegyoldalak válnak vörös színűvé. Talán innen, talán a lenyugvó nap suga-

rainak vörös színétől kapta a hegység a másik, egyek számára, lehet, ismerősebben csengő nevét: Vöröshavasok. Ám az őszi színpompa, amely a lábunk alatti lombhullatókat jellemzi, vagy a téli hófehér tájból előbúvó sziklaképződmények is mind csodálatosak, felejthetetlenek lehetnek azok számára, akik veszik a bátorságot, erőt, és túráznak egyet a Zákányon.

A szerző felvételei

Olvasztó érzélem

Csillag István rajzai

Cimbi naplója

Szijasztok!

Uj félév, régi minden. Hijába enyhül a zidő, a tanárok enyhületlenek. A tornatanár megint megmutata mit tud. Kellet fussunk 100 métert. Méрте az időt. Én felgyorsultam s 60 után leáltam. A formaegybe is a gyorsulást mérik. Erre ordítani s üvöltözni kezdet ahogy szokot. Pedig a fizika tanár is megmonta, hogy a gyorsulásból a távot kilehet számítani. De ő már csak iljen. Lábas. Nem kétlábas, hanem főzölábas. Piros, nagyszáju, elaló fülü s ajjas.

Na de irjak jót is. Vótam korházba. Meglátogatuk apucival a szomszédot. Együtt szoktak apucival szerelni eszt aszt a borospincébe, me barátok. Azétt került korházba met hétfön kezibe maratt a kalapács nyele, kedden, amikor a csapat engette, akkor a csap maratt a kezibe, szerdán az ajtokilincs maratt a kezibe. Ugy megjijett hogy többet nem mert vécére meni. Asztán beviték a korházba, sott jóbban lett.

Amig korházba volt, hetesikrei lettek. Minden nap megnézem, ojan szépek a kicsimacskák. Egyik szürke, másik fehér, asztán még két szürke, s még egy fehér, s kettő ojan vegyes. A fehérek pont ojanok mind a mi kandurunk. Bajuszuk szemük s minden. Csak a szőrük nem, a kandur fekete.

Mamáéknál még nem vite el a Zangyal a karácsonfát. Minél jobb valaki, annál tovább marad a fa, így monggyák. Nem tudom, nálunk mindig mért viszi el miután a pap mexenteli, met mi is jok vagyunk. Apuci asztot mondta, hogy amikor ő kicsi vót, olyan jo vót, hogy a fa eccer egy évig volt náluk. Ha apuci mongya, én hiszem. Igaz, akor pont egy évig apuci nem otthon lakot, esztet mondta mama.

És asztot is hiszem amit a magyar tanárnéni mond, hogy megváltozot a hejesírás szabája. Én egyrészt örülök, met biztos könnyebb lessz, másrészt nem, met végre esztet megtanultam, smost kezdhetem előről. Monggyuk, azal egyetértek, hogy egyszerűb, olyan esemesszerűb legyen. Ahogy monggyuk, úgy irjuk. A qtya kexet eszik. Vagy a qt melet flexik egy qtya ameik megqqlt. Én a logikus gondolkodást szeretem. Még irnék, de tanulni is kel s olvasni, smatekpéldázni. Tiszta stresz ez a sulis. Kerülni kell. Legalább is asztot monggyák a reklámok, hogy kerüjjük a streszt. Tiszta elentmondás minden. De inkább elentmondás legyen, mind tolbamondás.

Na, éjjen a csengő, éjjen a hoszu szünet!

Ez a labda nagyon régi!

talán legrégebbi játéka, amely valójában több mint háromezer éves. A kutatások szerint a közép-amerikai olmékok népétől származhat, a törzs navatl nyelven kimondott neve „gumiembereket” jelent. A játék máig fennmaradó elnevezése az ullamaliztli szóból (jelentése: gumilabdajáték) származik.

A régészek Mexikóban és Közép-Amerikában már több tucatnyi gumilabdát fedeztek fel, a legrégebbiek i. e. 1600-ból származnak, valamint i. e. 1200-ból olyan kerámiaalakokat is, amelyek minden bizonnyal ulamajátékosokat

Az **ulama** elnevezésű ősi közép-amerikai játék olykor igencsak káros volt a sportolók egészségére, ugyanis a végül alulmaradó csapatban harcolók nem csupán a meccset, hanem a fejüket is elveszíthették, az isteneknek adózva. Az ősi játék középpontjában álló gumi játékszer lehet a labda elődje.

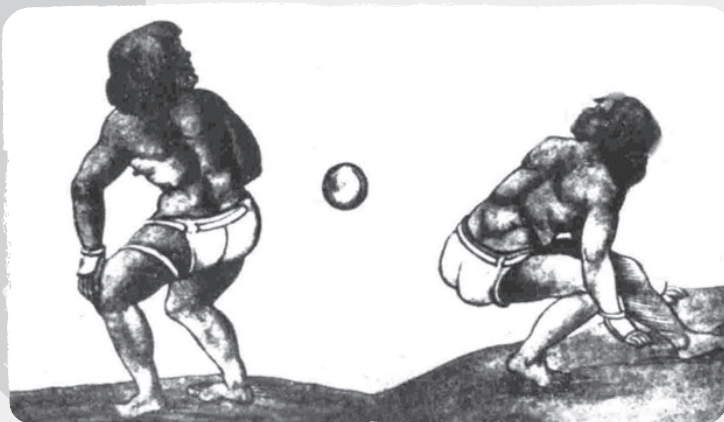
Évekkel Mexikó meghódítása után, 1528-ban, Hernan Cortés visszatért a spanyol királyi udvarba, és V. Károly királynak számos kincset, valamint egy egzotikus, kakaóbabból készült italkülönlegességet hozott. Volt az ajándékok között egy egyszerű tárgy is, a „gravitációt meghazudtoló” gumilabda, amely valósággal megbabonázta a madridi királyi udvar előkelőségeit. Ugyanígy lenyűgözte őket az aztékoktól tanult ősi csapatjáték, az ulama, amelyet a kalandorok be is mutattak az udvarban. A játék lényege, hogy a – kezdődobás kivételével – a játékosok a kezükkel vagy a lábukkal nem érhetnek hozzá a pattogó labdához, csak a csípőjükkel, fenekükkel vagy térdükkel szabályozhatták röppályáját. Az európaiak ekkor már régóta labdáztek, a futballhoz hasonló játékot űztek, azonban a labdájuk csupán egy „élettelen”, tollakkal, szőrrel és levegővel töltött bőrgömb volt, amely nem pattogott úgy, mint az ulamalabda. Pedro Mártir de Anghiera, V. Károly udvari történésze még emlékezett arra a labdára is, amelyet Kolumbusz 1493-ban hozott Madridba, így írt róla: „egyszerűen nem értem, hogy ha a földre dobjuk a labdát, akkor a következő pillanatban miért van már a levegőben”.

A spanyolok akkor még nem tudhatták, hogy a Cortés emberei által bemutatott sport a világ

ábrázoltak. Az Egyesült Államokbeli Arizona és Honduras közötti területen a régészek már több mint 1500 ulamapályát is feltártak, amelyeket az olmékok és az aztékok, valamint a maják használhattak.

Az ulamapálya általában két magas kőfalból állt, ezek között zajlott le az összecsapás. A különböző korokból és régiókból többféle játékszabályt is ismerünk. Az általában hét játékosból álló csapatnak az egyik legismertebb szabály szerint a másik tételére kellett eljuttatnia a labdát úgy, hogy csupán az előbb említett testrészekkel érhetek hozzá a játékosok. Egy másik, a mai teniszre vagy baseball-ra emlékeztető szabály szerint valamilyen faütvél irányították a labda mozgását, míg egy harmadik változatban egy, a falon függőlegesen elhelyezett, akár három-négy méteres magasságban lévő kőkarikán kellett átjuttatni a gumilabdát.

A játékosok kesztyűket hordtak, valamint szarvasbőrből készült ágyékkötőket és egyéb, a labdával érintkező

Christoph Weiditz 1528-ban készített rajza az ulamajátékosokról

Egy azték pálya maradványai

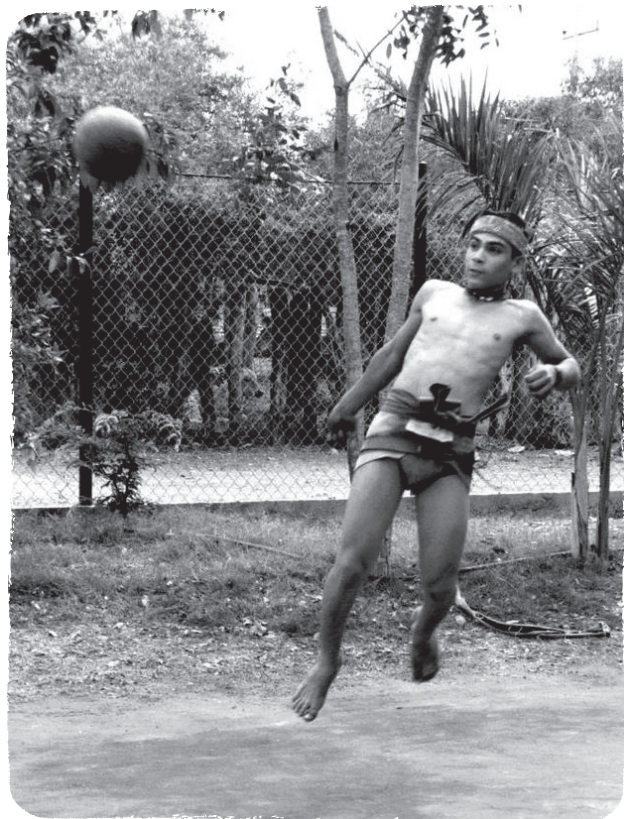
testrészekre kerülő védőfelszereléseket viseltek, ugyanis a négykilós labda jelentős sérüléseket is okozhatott. Diego Duran spanyol szerzetes írása szerint volt, hogy a gyomruk vagy a szájuk sérült meg, de akár halálos is lehetett a helyi erdők kaucsukfáiból kinyert gumiból készült labdával való találkozás.

Az ősi játék bizonyos elemei igen hasonlóak a mostani csapatsportokhoz: olykor vallási ünnepek során játszották, mint például a mai amerikaiak hálaadáskori futballját, a falak felett ülő nézők pedig erjesztett kukoricából készült alkoholos italokat szűröcsöltek. Továbbá a szponzorok jelenléte, de a sporttal kapcsolatos szerencsejáték sem volt ismeretlen a prekolumbuszi időkben. Az aztékokról egyes források azt állítják, hogy olykor nem csupán földjeiket, hanem gyermekeiket, sőt önmagukat is feltették tétként. Ha vesztek, rabszolgákká lettek, olykor pedig feláldozták őket, ha csak nem fizették ki idejében a megfelelő pénzüsszeget.

Egyes ulamajátékok során a tét valóban hatalmas volt, ám ennek nem volt köze a szerencsejátékhoz. A sportpályákat az isteneknek szentelték, és időnként a vesztes csapat tagjait az isten tiszteletére feláldozták, vagyis rituálisan lefejezték. A Chichen Itzában talált domborművek is megörökítették az egyik ilyen alkalmat.

A spanyolok egy idő után pogány időtöltésként tekintettek az ulamára, és 1585-ben végleg betiltották. Nem tűnt el örökre, hiszen elszigetelt csoportokban ma is játsszák Közép-Amerikában, például a mexikói Sinaloa államban. Az öt évszázaddal ezelőtt Európába érkező

gumilabda valósággal meghódította a kontinenst, és tulajdonképpen ma is a bűvöletében élünk: a tenisztől a kosárlabdán át a futballig a világ legnépszerűbb labdajátékai szereinek mind lényeges eleme a gumi. (Forrás: *Múlt-kor történelmi magazin*, mult-kor.hu)

Ulamajátékos napjainkból

SZABÓ IMOLA JÚLIA:

Kinőtt szív – felnőttmesekönyv –

(L'Harmattan, 2015)

Szabó Imola Júlia felnőttmesekönyvében két gyermek naplóját és nehéz történetét találjuk. Az első mese a *Szélkislány firkantásai*: egy gyászoló kislány próbálja megragadni a szeretett apa hiánya okozta veszteség érzését. A megélt állapotot a leírás egyszerűsége és a kislány lényegbevágó összehasonlításai teszik átélhetővé: „Tintában az ecet / kakaóban a vaj / valami furcsa / valami úgy fáj / talán, hogy apa / már nem hall.” A fájdalom a hétköznapi tapasztalatokba kapaszkodik. A könyv második meséje szintén napló, címe *Zsilike kabátja*: itt is egy kislány ír, aki ezúttal látása elvesztésének történetét fogalmazza meg attól a reggeltől kezdődően, amikor már nem Emmaként, hanem Zsilikeként ébredt fel: „Ötujjnyi ideje fogott a világ. Először a színek. Kimosták őket. Kilyukadtak. A halak fulladnak meg így apu szerint. Elcsitul bennük a szusz és elhevernek a vízen.”

Megértés-meséknek nevezhetnénk a **Kinőtt szív** darabjait, amelyek a világot többszörösen új szempontból mutatják: hogyan éli át a kisgyermek a megrázó tragédiát, milyen más szemével, „kinőtt szívével” látni, tapasztalni a világot, milyen a színek/a szeretet hiánya?

Szabó Imola Júlia könyvében fehér oldalakon fekete betűk és fekete oldalakon fehér betűk váltakoznak, az illusztrációkban pedig a piros uralkodik – az élet színei ezek, legyen az ember akár gyermek, akár felnőtt.

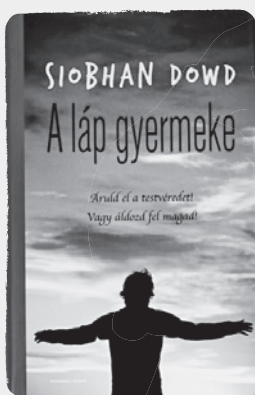
LAKATOS ISTVÁN:

A majdnem halálos halálsugár

(Kolibri, 2015)

A *majdnem halálos halálsugár* régi idők különös, fantáziával dúsított világába, pontosabban Messzi-messzi Nagyvárosába sodorja olvasóját.

A történet főhőse Emma, a talpraesett betörő lány, aki hősként lép fel a várost fenyegető Nikola Teslával szemben, miközben az titkos laboratóriumában készíti elő gonosz tervét. Olyan képesregény ez, amely könnyű és jókedvű olvasmány, miközben a mesék és a képregények világából ismert, jó és rossz közötti harcot eleveníti meg.

SIOBHAN DOWD:

A lép gyermekei

(Pongrác, 2015)

A regény története az 1980-as években, az ír-észak-ír határnál játszódik. A főszereplő egy tizennyolc éves srác, Fergus McCann, aki a vizsgáira készül. A történet több szálon fut, ez teszi a regényt fordulatossá és izgalmassá. Megtudjuk, hogy Fergus bátyja politikai szerepvállalása miatt börtönben van, s hogy Fergusnak egyszerre több nehéz döntést is meg kell hoznia. Az egyetemre való készüléssel, ami kimenthetné őt a családi szegénységből és konfliktusokból, azt is el kell határoznia, hogy bátyját követve beáll-e az ellenállók sorába.

A regény másik szála egy közel kétezzer éves történetbe vezet, ugyanis a lápon, ahol Fergus és nagybátyja tőzeget ásnak, egy mumifikálódott lány holttestére találnak. Egyik múltból egy másikba keveredünk, de a történeteket erős szálak kötik össze, s a rejtély végül megoldódik.

„A lép gyermeke ifjúsági könyv, az a fajta, amely keresetlen őszinteséggel beszél mind a világról, mind a tizenéves létről. Nem mondom, hogy nincs benne nevelő vagy még inkább megmutató szándék, de én elejétől végéig igaznak érzem.” – írja a kötetről Uzseka Norbert.

Bécs

	1.	Börtön-cella	Erika, becézve	Newton	Pápai korona	Kóstol	Kígyó-hang	Jerry társa	Volt	Édeskés fűszer	Nyugat	Belga autójel	Fejfel helyesél
												Nóta	Számár jelzője
2.	S												3.
Orosz uralkodói cím				Égő					Köteg				
Cseh író volt (HRA-BAL)				Dobozba rak			E napi		Ókori római pénz		Mocsári madár		
Személyes névmás			Szárma-zik, fakad				501 római számmal		Mondat eleme		Null-null	NHL	
Molyirtó szer			Boka ki-fordulása					Norvég autójel				Nyakába zúdul	
Belga autójel		Kiel köz-pontját							Vetett növények közti rész				
Börtön ablakán van		Ellenérték									Orvosnál mondjuk	Szintén ne	
Férfit udvariasan szólít												Ilyen láda a postaláda	Német autójel
Nitrogén vegyjele		Méter		Könyvet meg-jelentető							Sál végeit!		Kerti szárszám
Nap szélei!		Autók meg-állóhelye	Kálium vegyjele								Zsinóros férfikabát		
Katalin, becézve			Üres tér!								Száraz levél-szőnyeg		
Abba az irányba					Kérdő hang		Kubikos szárszám	Kutya	Az átmérő jele	Görög betű, magyar zenekar	Papbér		
Saját kezűleg, röviden			Ellenben			Földre hajít					Ház épül rá		
Sport-fogadás			Nem kevesebb!			Katonai fokozat					Haver	Nyak-melegítő	Névelő
Eleven					Fogoly				Növény lesz belőle			Kis énekes-madár	Művet meg-változtat
Láng hirtelen felcsapása				Részesül	Felső végtag			Gömbölyít	Kiló				Állóvíz
Ipszilon	4.			Bánat				Részben máshol!	Fogyasztás-mérő eszköz				Éveink száma
									Egyet				

KÓNYA ÉVA

Munkában a mészárosok

Disznóvágás és perzselés
egy 1200-as évekbeli
kalendáriumban

Németalföldi disznóvágás
(ifj. Pieter Bruegel: Ősz, 1616)

Készülődés a disznótorra
(Újházy Ferenc: *Disznóvágás*, 1878)

Disznóölés Mözsön
(Mözsi Szabó István kortárs művész festménye)

A tél örömei (Gyárfás Jenő: *Disznóvágás*, 1883)

Cimborá

Rendeld meg most
a **Cimborát**
a **2015-2016-os tanévre!**

Éves előfizetési díj:

30 RON (3,33 RON / lapszám)

Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A Cimborá ára nem előfizetőknek:

4 RON / lapszám.

-
- KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL •
  - érdeklődj a 0752-062-885-ös telefonszámon •
  - írd a cimboramail@gmail.com címre •

www.cimboranet.net